WICIPEDIA

Manaweg

Iaith Geltaidd gynhenid Ynys Manaw yw **Manaweg** (Manaweg: *Gaelg/Gailick*). Mae'n perthyn yn agos i ieithoedd Celtaidd Iwerddon a'r Alban - Gwyddeleg a Gaeleg - fel rhan o'r is-deulu ieithyddol Celteg Q neu Goideleg (sydd gyda'r Frythoneg yn rhan o deulu mwy, sef Celteg Ynysig.

Manaweg	
yn Ghaelg*, *yn Ghailck	
Siaredir yn	Ynys Manaw
Cyfanswm siaradwyr	Bu farw yn iaith gyntaf ers 1974; fe'i hadfywiwyd gyda rhyw gant o siaradwyr,[1][2] gan gynnwys nifer fechan o blant sydd bellach yn siaradwyr brodorol,[3] a 1,823 o bobl (2.2%) yn dweud bod rhyw ddealltwriaeth o'r iaith ganddynt hwy[4] (2011)
Teulu ieithyddol	Indo-Ewropeaidd ▪ Celteg ▪ Celteg Ynysig ▪ Goidelic ▪ Manaweg
Statws swyddogol	
Iaith swyddogol yn	Ynys Manaw
Rheoleiddir gan	Coonseil ny Gaelgey (Cyngor y Fanaweg)
Codau ieithoedd	
ISO 639-1	`gv`
ISO 639-2	`glv`
ISO 639-3	`glv`
Wylfa Ieithoedd	–

Cynnwys

Hanes

Treigladau

Geirfa
- Ymadroddau a geiriau
- Rhifau
  - Nodau am rifau

Arddodiaid

Cyfeiriadau

Llyfryddiaeth

Cysylltiadau allanol

Gweler hefyd

Hanes

Credir i'r iaith Fanaweg gael ei chyflwyno i'r ynys gan ymsefydlwyr o Iwerddon yn y 4g neu'r 5ed O.C. Ymsefydlai llwythi eraill o Iwerddon mewn rhannau gorllewinol o Gymru a'r Alban yn yr un cyfnod. Mae milewniwm gyntaf ei bodolaeth yn dywyll. Does dim llenyddiaeth o'r cyfnod wedi goroesi a rhaid dibynnu ar dystiolaeth enwau lleoedd a phersonol am ein gwybodaeth. Dim ond yn y 18g a'r 19eg y daw'r dystiolaeth ysgrifenedig gyntaf i'r golwg (ac eithrio ambell arysgrifiad a chofnod byr) ar ffurf cyfieithiadau crefyddol, geiriaduron a gramdegau, yn ogystal â cherddi llafar a baledi â'i gwreiddiau yn yr 16g efallai.

Daeth yr iaith i ben fel iaith gymunedol naturiol yn hanner cyntaf yr ugeinfed ganrif. Bu farw siaradwr cynhenid olaf y Fanaweg, Ned Maddrell, yn 1974, ond mae'r iaith wedi profi ychydig o adfywiad yn ddiweddar. Fe'i siaredir gan rai cannoedd o Fanawiaid - rhai sydd wedi dysgu'r iaith o ddiddordeb, a rhai o'u plant yn ogystal. Agorwyd yr ysgol Fanaweg gyntaf, y Bunscoill Ghaelgagh, yn 2001. Yn ôl cyfrifiad 2011 mae 1,823 yn gallu ei siarad, ei darllen a'i hysgrifennu.

Treigladau

Fel pob iaith Celtaidd, ceir treigladau.[5] Mae ganddi ddau dreiglad: *boggaghys* (math o dreiglad meddal) a *stronnaghys* (math o dreiglad trwynol). Mae dau fath o *boggaghys* i'w gweld mewn sefyllfoedd gwahanol. Dydyn nhw ddim yn gweithio fel treigladau'r Gymraeg.

Dyma dreigladau Manaweg:

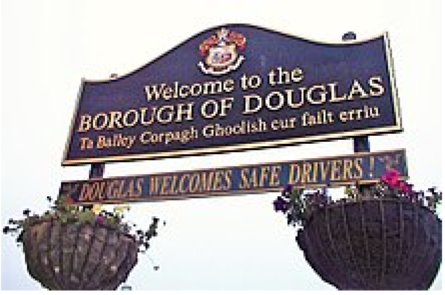
Welcome to the
BOROUGH OF DOUGLAS
Ta Balley Corpagh Ghoolish cur failt erriu
DOUGLAS WELCOMES SAFE DRIVERS !

Mae arwyddion dwyieithog i'w gweld mewn llawer o lefydd, er enghraifft, Douglas. Sylwch fod enw Manaweg y dre, *Doolish*, wedi treiglo i *Ghoolish*.

Treigladau Manaweg[6]

Llythyren wreiddiol	Boggaghys		Stronnaghys
	Math cyntaf	Ail fath	
p /p/	**ph** /f/	**ph** /f/	**b** /b/
t, **th** /t/	**h** /h/	**t**, **th** /t/	**d** /d/
çh /tʃ/	**h** /h/	**çh** /tʃ/	**j** /dʒ/
c, **k** *keyl* /kʲ/	**ch** /ç/	**ch** /ç/	**g** /gʲ/
c, **k** *lheean* /k/	**ch** /x/	**ch** /x/	**g** /g/
b /b/	**v** /v/, /w/	**v** /v/, /w/	**m** /m/
bw /bw/	**w** /w/	**w** /w/	**mw** /mw/
d, **dh** /d/	**gh** /ɣ/	**d** /d/	**n** /n/
j /dʒ/	**y** /j/	**j** /dʒ/	**n'y** /nj/
g *keyl* /gʲ/	**y**, **gh** /j/	**y**, **gh** /j/	**ng** /ŋʲ/
g *lheean* /g/	**gh** /ɣ/	**gh** /ɣ/	**ng** /ŋ/
f /f/	(dim)	(dim)	**v** /v/

s /s/||**h** /h/|| **t** /t/||**s** /s/
str /st/||**tr** /t/||**tr** /t/||**str** /st/
sl /sl/||**l** /l/||**cl** /kl/ ||**sl** /sl/
sn /sl/||**n**, **sn** /n/, /sn/||**n**, **sn** /n/, /sn/ ||**sn** /sn/
sh /ʃ/||**h** /h/||**ç** /tʃ/||**sh** /ʃ/
m /m/||**v** /v/, /w/||**v** /v/, /w/||**m** /m/
mw /mw/||**w** /w/||**w** /w/||**mw** /mw/
qu /kw/||**wh** /ʍ/||**wh** /ʍ/||**qu** /kw/

Geirfa

Ymadroddau a geiriau

Manaweg	**Ymadrodd agosaf Gwyddeleg**	**Ymadrodd agosaf Gaeleg yr Alban**	**Ymadrodd agosaf Cymraeg**
Moghrey mie	*Maidin mhaith*	*Madainn mhath*	*Bore da*
Fastyr mie	*Tráthnóna maith*	*Feasgar math*	*Prynhawn da*
Slane lhiat, *Slane lhiu*	*Slán leat*, *Slán libh*	*Slàn leat*, *Slàn leibh*	*Hwyl [iti, ichi]*
Gura mie ayd, *Gura mie eu*	*Go raibh maith agat*, *Go raibh maith agaibh*	*Tapadh leat*, *Tapadh leibh*	*Diolch [iti, ichi]*
baatey	*bád*	*bàta*	*cwch*
barroose	*bus*	*bus*	*bws*
blaa	*bláth*	*blàth*	*blodyn*
booa	*bó*	*bò*	*buwch*
cabbyl	*capall*	*capall*	*ceffyl*
cashtal	*caisleán, caiseal*	*caisteal*	*castell*
creg	*carraig*	*carraig, creag*	*carreg*
eeast, *yeeast*	*iasc*	*iasg*	*pysgod*
ellan	*oileán*	*eilean*	*ynys*
gleashtan	*gluaisteán*, *carr*	*càr*	*car*
kayt	*cat*	*cat*	*cathod*
moddey	*madra, madadh*	*madadh*	*ci*
shap	*siopa*	*bùth*	*siop*
thie	*tigh, teach*	*taigh*	*tŷ*
eean	*éan*	*eun, ian*	*aderyn*
jees	*beirt, dís*	*dithis*	*dau, dwy; pâr*
oik	*oifig*	*oifis*	*swydd*
ushtey	*uisce*	*uisge*	*dŵr*

Rhifau

Manaweg	Ymadrodd agosaf Gwyddeleg	Ymadrodd agosaf Gaeleg yr Alban	Ymadrodd agosaf Cymraeg
(*unnane*) *un / nane* [n 1][n 2]	*aon (a haon) / amháin*	*aon*	*un*
daa / jees[n 3][n 4]	*dó, dhá / beirt / dís*	*dà / dithis*	*dau, dwy*
tree[n 5]	*trí*	*trì*	*tri, tair*
kiare[n 6]	*ceathair, ceithre*	*ceithir*	*pedwar, pedair*
queig	*cúig*	*còig*	*pump*
shey	*sé*	*sia*	*chwech*
shiaght	*seacht*	*seachd*	*saith*
hoght	*ocht (a hocht)*	*ochd*	*wyth*
nuy	*naoi*	*naoi*	*naw*
jeih	*deich*	*deich*	*deg*
nane jeig, *un jeig*[n 7]	*aon déag*	*aon deug*	*unarddeg, un deg un*
daa yeig[n 8][n 9]	*dó dhéag*	*dà dheug*	*deuddeg, un deg dau, un deg dwy*
tree as feed[n 10]	*fiche trí*	*trì air fhichead*	*tri ar hugain, dau ddeg tri*
nane-jeig as feed[n 11]	*triocha haon*	*aon dheug air fhichead*	*unarddeg ar hugain, tri deg un*
tree as daeed[n 12]	*daichead trí*	*dà fhichead is a trì*	*degain a thri, pedwar deg tri*
tree feed as tree[n 13]	*seasca trí*	*trì fhichead is a trì*	*trigain a thri, chwe deg tri*
kiare feed as tree[n 14]	*ochtó trí*	*ceithir fhichead is a trì*	*pedwar ugain a thri, wyth deg tri*
keead as daa-yeig as feed[n 15]	*céad triocha dó*	*ceud dà dheug air fhichead*	*cant a deuddeg ar hugain, cant tri deg dau*

Nodau am rifau

1. *Unnane* sydd y ffurf lawn. Fel arfer, mae *un* i'w weld efo enwau, a mae *un* i'w weld ar ei ben ei hun neu efo rhagenwau.
2. Mae treiglad *boggaghys* yr ail fath ar ôl *un*.
3. Mae treiglad *boggaghys* yr math cyntaf ar ôl *daa*. Mae *jeig* yn treiglo i *yeig* hefyd.
4. Dydy "daa" a "jees" ddim yn ffurfiau benwyaidd a gwrywaidd fel *dau* a *dwy*. Mae "daa" i'w weld efo enwau, a mae "jees" i'w weld ar ei ben ei hun neu efo rhagenwau. Er enghraifft, dywedwyd "nane, jees, tree, kiare, queig" am rifo, neu "honnick mee jees jeu" ("welais i ddau ohonyn"); ond "ta daa vac oc" (*mae ganddynt dau fab*).
5. Does dim ffurfiau benywaidd / gwrywaidd.
6. Does dim ffurfiau benywaidd / gwrywaidd.
7. Mae'r enw i'w weld rhwng *un* a *jeig*, a bydd ganddo fo treiglad *boggaghys* yr ail fath. Er enghraifft, *un chayt jeig* yn lle *un deg un o gathod* neu *unarddeg cathod*.
8. Mae'r enw i'w weld rhwng *daa* a *yeig*, a bydd ganddo fo treiglad *boggaghys* y math cyntaf. Er enghraifft, *daa chayt yeig* yn lle *dwy gath ar ddeg* neu *deuddeg cath*.
9. Does dim ffurf **jees jeig*.

10. Mae'r enw i'w weld rhwng *tree* a *feed*.
11. Mae'r enw i'w weld rhwng *nane* a *jeig*.
12. Mae'r enw i'w weld rhwng *tree* a *daeed*.
13. Mae'r enw i'w weld rhwng *feed* a *tree*.
14. Mae'r enw i'w weld rhwng *feed* a *tree*.
15. Mae'r enw i'w weld rhwng *keead* a *as*.

Mae ffurfiau lluosog i'w weld ar ôl llawer o rifau.

- Does dim ffurf lluosog ar ôl un neu daa
- Does dim ffurf lluosog ar ôl lluosrifau o 20+ (yn cynnwys 100, 1000 ac ati)
- Fel arfer, does dim ffurf lluosog ar ôl mesurau: e.e. arian ac amser.

Arddodiaid

Fel yn y Gymraeg, gellir rhedeg arddodiaid Manaweg yn ôl y person. Mae ganddynt ansoddeiriau meddianol hefyd. Dyma ffurfiau "*ec*" (~ "gan"), a'r ansoddeiriau meddianol yn *italaidd*:

Ffurfiau *ec*

		Unigol	**Lluosog**
Person cyntaf		aym *ayms*	ain *ainyn*
Ail berson		ayd *ayds*	eu *euish*
Trydedd person	**Gwrywaidd**	echey *echeysyn*	oc *ocsyn*
	Benywaidd	eck *ecksh*	oc *ocsyn*

Cyfeiriadau

1. Anyone here speak Jersey? (http://web.archive.org/web/20090220230122/http://www.independent.co.uk/news/education/education-news/anyone-here-speak-jersey-657175.html)
2. Fockle ny ghaa: schoolchildren take charge (http://www.iomtoday.co.im/manx-language/Fockle-ny-ghaa-schoolchildren-take.3901786.jp)
3. Documentation for ISO 639 identifier: glv (http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=glv)
4. Isle of Man Census Report 2011 (http://www.gov.im/lib/docs/treasury/economic/census/census2011reportfinalresized.pdf). Adalwyd 21 Ionawr 2013.
5. Broderick 1984–86, 1:7–21; 1993, 236–39; Thomson 1992, 132–35
6. Brian Stowell (1998). *Y Coorse Mooar*, 2

Llyfryddiaeth

- G. Broderick, *A Handbook of Late Spoken Manx*. 3 cyfrol. (Llundain, 1984-86)

Cysylltiadau allanol

- Newyddion ym Manaweg (http://www.manxradio.com/gaelic/audio/index.shtml) (clywedol)

Argraffiad Manaweg Wicipedia, y gwyddoniadur rhydd

Gweler hefyd

- Llenyddiaeth Fanaweg

Ieithoedd Celtaidd/Celteg

Brythoneg - *(P-Celteg)* **Goideleg - *(Q-Celteg)***

Llydaweg · Cernyweg · Cymraeg | Gwyddeleg · Manaweg · Gaeleg yr Alban

Gwelwch hefyd: Ieithyddiaeth · Y Celtiaid · Gwledydd Celtaidd

Chwiliwch am ***Manaweg*** yn Wiciadur.

Wedi dod o "https://cy.wikipedia.org/w/index.php?title=Manaweg&oldid=7312855"

Newidiwyd y dudalen hon ddiwethaf ar 23 Ionawr 2019, am 17:40.

Mae testun y dudalen ar gael dan drwydded Creative Commons Attribution-ShareAlike; gall fod telerau ychwanegol perthnasol. Gweler Telerau Defnyddio'r Drwydded am fanylion pellach.